

Nr 56

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökade resurser för statlig företagsetablering inom ramen för ett särskilt bolag, m. m.; given Stockholms slott den 14 mars 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Krister Wickman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i huvudsak de uppgifter som nu åvilar den s. k. industrietableringsdelegationen överförs till ett särskilt bolag, Svenska Industrietableringsaktiebolaget. I samband härmed tillförs detta bolag 9,6 milj. kr. som aktiekapital och reservfond. Etableringsbolagets syfte skall vara att skapa nya arbetstillfällen framför allt genom företagsetablering.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 14 mars 1969.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTASSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökade resurser för statlig företagsetablering inom ramen för ett särskilt bolag m. m.* och anför.

I syfte att genom statligt företagande skapa nya sysselsättningstillfällen tillkallade jag i november 1968 med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en delegation för statlig industrietablering, den s. k. industrietableringsdelegationen (se 1969 års riksdagsberättelse s. 262). Bakgrunden till denna åtgärd var framför allt de sysselsättningssvårigheter som med särskild skärpa gör sig gällande i de s. k. skogslänen till följd av den pågående strukturrationaliseringen inom bl. a. jord- och skogsbruket. I direktiven till delegationen framhöll jag att dessa problem måste mötas genom en aktiv politik från samhällets sida, främst inom ramen för lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik. Jag uttalade vidare att det ligger i linje med denna politik att också genom statligt företagande skapa nya och trygga arbetstillfällen, vilket borde kunna ske på flera sätt, bl. a. genom utbyggnad av de befintliga statliga företagen eller genom nya företagsbildningar både helstatliga och sådana som tillkommer i samarbete med det enskilda näringslivet och kooperationen.

Industrietableringsdelegationen fick mot denna bakgrund i uppdrag att inventera tänkbara objekt för ökade statliga företagsinsatser, undersöka, bearbeta och förhandla om intressanta projekt och framlägga härpå grundade förslag till avtal och andra åtaganden eller åtgärder i angivet syfte.

Delegationen tillkallades som ett provisorium i avvaktan på att en ny organisation för den statliga företagsgruppen långsiktigt skulle kunna skapa bättre förutsättningar och former för en expansion av den statliga företagsamheten. Uppdraget att framlägga förslag till en sådan organisation har varit anförtrott den s. k. företagsdelegationen, vilken i januari i år avgav sitt första delbetänkande »Förslag till samordning» (Stencil I 1969: 1). Re-

missbehandlingen av detta delbetänkande är nu slutförd och delegationens förslag är f. n. föremål för beredning inom industridepartementet.

Företagsdelegationen har i sitt betänkande bl. a. framfört synpunkter på hur en verksamhet av den typ som nu bedrivs inom industrietableringsdelegationen bör organiseras i samband med inrättandet av ett förvaltningsbolag för vissa av de statliga företagen. Enligt betänkandet skall förvaltningsbolagets direktion ha tillgång till en grundorganisation som ger möjlighet att etablera projektgrupper allt efter behov. Projektgruppernas uppgift skall bl. a. vara att undersöka nya produkt- och affärsidéer som inte lämpligen bör tas upp direkt i befintliga företag och att utreda om dessa idéer kan omsättas till en lönsam produktion.

Dessa synpunkter av företagsdelegationen har tagits upp till behandling av vissa remissinstanser, nämligen statens vattenfallsverk, industrietableringsdelegationen, Svenska Utvecklingsaktiebolaget och Sveriges centrala restaurangaktiebolag.

Svenska Utvecklingsaktiebolaget konstaterar att arbetsuppgifterna för de föreslagna projektgrupperna nära anknyter till bolagets verksamhet. I några fall kan det därför vara lämpligt att sådana undersökningsuppgifter anförtros bolaget, som redan har en fast organisation härför. I andra fall, framhåller utvecklingsbolaget, synes de föreslagna projektgruppernas uppgifter nära anknyta till det uppdrag som getts industrietableringsdelegationen, med vilken bolaget samarbetat nära. Bolaget finner att det kan vara fördelaktigt vid inledande förhandlingar, förvärv av optioner m. m. att de statliga företagen företräds av en särskild juridisk person. Det bör enligt bolaget vara möjligt att inom ett sådant, förvaltningsbolaget underställt dotterbolag, rationellt bedriva en stor del av de verksamheter som avsetts för de föreslagna projektgrupperna. Även *statens vattenfallsverk* pekar på det nära sambandet mellan uppgifterna för de tänkta projektgrupperna och utvecklingsbolagets verksamhet.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag anför att den personal som av företagsdelegationen förutsätts ingå i projektgrupperna borde knytas till ett från förvaltningsbolaget fristående konsultbolag, vilket skulle ingå i den statliga koncernorganisationen.

Mest utförligt har företagsdelegationens förslag på denna punkt behandlats av *industrietableringsdelegationen*. Delegationen framhåller inledningsvis att en verksamhet av här avsedd typ kräver betydande resurser. Samtidigt som erfarenheterna av delegationens hittillsvarande verksamhet enligt delegationen pekar på att behovet av en väl fungerande organisation för utredningsverksamhet, styrning och kontroll av denna typ är stort, instämmer delegationen i den i betänkandet redovisade kritiken av nu rådande förhållanden när det gäller formerna för beslutsfattande i dessa frågor. Det är enligt delegationen angeläget att det i samband med det nya förvaltningsbolagets tillkomst skapas såväl klara och snabba former för be-

slutsfattande i frågor av denna typ som en effektiv organisation för projektutredningar.

Industrietableringsdelegationen ifrågasätter om den i företagsdelegationens betänkande föreslagna organisationen med projektgrupper som står »till direktionens förfogande» på ett ändamålsenligt sätt tillmötesgår dessa krav. Andra alternativ bör i stället prövas som bättre tillgodoser kraven på klar ansvarsfördelning, snabbt beslutsfattande och effektiv organisation.

Industrietableringsdelegationen förordar ett alternativ där dess nuvarande verksamhet överförs till en självständig juridisk person i form av ett av förvaltningsbolaget ägt dotterbolag. Industrietableringsdelegationen fortsätter:

Detta torde kunna ske genom förvärv från Svenska Utvecklings AB av det särskilda dotterbolag, Svenska Industrietablerings AB (SVETAB), som utvecklingsbolaget som en temporär serviceåtgärd bildat i samråd med delegationen.

Det föreslagna bolaget bör ha till uppgift att med krav på företagsekonomisk lönsamhet genom tillskjutande av eget kapital verka för etablerandet av nya eller expansion av befintliga helt eller delvis statsägda bolag. Målsättningen bör vara att det aktieinnehav, som bolaget på detta sätt kommer att besitta, så snart det är förenligt med bolagets intressen försäljs, i första hand till förvaltningsbolaget. Köpeskillingens storlek får bestämmas i varje särskilt fall med hänsyn till den förväntade utvecklingen i respektive företag. Bolaget bör vidare kunna åta sig viss utredningsverksamhet för andras räkning mot ersättning, t. ex. från förvaltningsbolaget och arbetsmarknadsmyndigheterna. Härigenom kan effektiviteten i bolagets utredningsorganisation jämföras med andra företags eller organisationers.

Bolagets aktiekapital bör sättas så högt att det utan risker för företagets fortbestånd kan täcka organisationskostnaderna under de första verksamhetsåren. Det synes dock mindre lämpligt att bolaget finansierar aktieförvärv genom ianspråktagande av sitt aktiekapital i någon större utsträckning. För detta ändamål torde det vara mer ändamålsenligt att, mot borgenssakerhet från förvaltningsbolaget, söka erhålla en löpande kredit av tillräcklig storleksordning från lämplig kreditinstitution. Härigenom undviks också risken för att det föreslagna bolaget förvandlas till ett nytt förvaltningsbolag, vilket givetvis inte får bli fallet. Vid beräkningen av bolagets aktiekapital och kreditens storlek bör dock hänsyn tas till att varje projekts omloppstid sannolikt måste beräknas till omkring fem år.

När jag i november 1968 tillkallade industrietableringsdelegationen uttalade jag att sysselsättningssvårigheterna speciellt i skogslänen var av så brådskande natur att den föreslagna etableringsverksamheten borde inledas redan innan den planerade nya organisationen för den statliga företagsgruppen skapade mer långsiktigt förbättrade förutsättningar och former för en expansion av den statliga företagsamheten. Industrietableringsdelegationen var alltså från början ett provisorium avsett att inom en relativt begränsad tid avlösas av mera permanenta former för den statliga industrietableringsverksamheten. Vilka de mest ändamålsenliga formerna är kan nu bättre

bedömas med ledning av erfarenheterna av verksamheten inom delegationen och mot bakgrund av de tidigare refererade remissyttrandena.

En organisation med de uppgifter som här åsyftas måste ha sådana former och resurser som möjliggör att erforderliga projektutredningar kan drivas med kraft. Detta innebär bl. a. att man i många fall måste kunna ingå överenskommelser och göra ekonomiska åtaganden, exempelvis i samband med optionsförvärv, redan innan någon slutlig ställning kan tas till resp. projekt. Det är vidare nödvändigt att de organisatoriska och övriga förutsättningarna skall vara sådana att beslut kan fattas och verkställas relativt snabbt när väl de nödvändiga analyserna och utredningarna slutförts. Enligt vad jag inhämtat har ett flertal förhandlings- och beslutssituationer av denna typ nu uppkommit.

Det är likaså väsentligt att det organ som utreder och tar ställning till bl. a. investeringar i olika projekt också bär det ekonomiska ansvaret för sitt ställningstagande. Den instans, som skall fatta de avgörande besluten, bör löpande kunna följa och styra utrednings- och förhandlingsarbetet.

I likhet med utvecklingsbolaget och industrietableringsdelegationen finner jag alltså att den verksamhet som f. n. bedrivs inom delegationen bör övertas av en självständig juridisk person, ett statligt industrietableringsbolag. Det står nu klart att en reform av organisationen av den statliga företagsamheten baserad på företagsdelegationens i januari detta år avgivna delbetänkande inte kan träda i kraft förrän under år 1970. Jag finner det mot bakgrund av vad jag tidigare anfört inte lämpligt att uppskjuta omorganisationen av industrietableringsverksamheten till dess. Förutsättningarna och möjligheterna att redan innevarande år fatta beslut om nya etableringsprojekt skulle avsevärt förbättras om denna verksamhet nu överförs till bolagsform.

Det föreligger ett klart behov av nära samarbete mellan ett sådant etableringsföretag som nu antytts och Svenska Utvecklingsaktiebolaget. Det framstår bl. a. med hänsyn härtill som naturligt att för här angivna syfte använda det bolag, Svenska Industrietableringsaktiebolaget, SVETAB, som utvecklingsbolaget redan bildat efter samråd med industrietableringsdelegationen och som f. n. har ett aktiekapital av 5 000 kr.

SVETAB:s målsättning bör vara att skapa nya arbetstillfällen genom etablerande av nya och utbyggnad av befintliga företag, både helstatliga och i samarbete med det enskilda näringslivet, kommunägda företag och Kooperationen. SVETAB bör i angivet syfte kunna inträda som hel- eller delägare i företag i samband med exempelvis expansions- eller rationaliseringsinvesteringar. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt industrietablering i regioner med sysselsättningsvårigheter. SVETAB skall drivas på affärsmässiga grunder och med krav på lönsamhet.

Medan den verksamhet som drivs inom utvecklingsbolaget väsentligen avser projekt med en hög teknisk utvecklingsandel, bör SVETAB således ut-

reda, besluta om och genomföra projekt baserade huvudsakligen på nya affärsidéer. I flertalet av de projekt, som delegationen nu bearbetar, har denna inriktning framstått som naturlig. Å andra sidan utreder delegationen ett antal projekt, som innan de kan realiseras förutsätter visst fortsatt utvecklingsarbete. I dessa fall samarbetar delegationen intimt med utvecklingsbolaget.

Företaget bör, så snart det bedöms förenligt med dess intressen, avyttra de aktieposter som bolaget kommer att besitta. Staten eller statliga företag kommer sannolikt i många fall att framstå som naturliga köpare av dylika aktieposter. Jag finner det emellertid liksom industrietableringsdelegationen angeläget att bolaget inte ändrar karaktär till förvaltningsbolag.

De berörda remissinstanserna har inte lagt fram förslag beträffande aktiekapitalets storlek i SVETAB. Industrietableringsdelegationen har framhållit att det bör sättas så högt att bolaget utan risker för sitt fortbestånd kan täcka kostnaderna under tiden till dess bolaget erhåller tillräckliga intäkter från sina engagemang. Jag kan ansluta mig härtill.

Jag föreslår att SVETAB:s aktiekapital fastställs till 8 milj. kr. Utvecklingsbolaget har förklarat sig berett emittera aktier i SVETAB, så att det nominella värdet av bolagets aktiekapital kommer att uppgå till detta belopp, samt utbjuda de nyemitterade aktierna till staten. Aktierna bör tecknas till en överkurs av 20 %. Skillnaden mellan denna överkurs och aktiernas nominella värde tillförs SVETAB:s reservfond. För aktieteckningen, inräknat emissionskostnader, behövs ett anslag av ca 9,7 milj. kr. Förvaltningen av aktierna avses bli anförtrodd utvecklingsbolaget. Detta bör utöva rösträtt för aktierna på bolagsstämma i SVETAB och uppbära förekommande utdelningar från bolaget. Särskilt avtal torde böra träffas mellan staten och utvecklingsbolaget rörande dessa frågor.

SVETAB bör även ha möjlighet att finansiera sin verksamhet genom upplåning. För att möjliggöra detta torde behövas en statlig garanti, vilken bör beräknas till 20 milj. kr.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1) till *Tecknande av aktier i Svenska Industrietableringsaktiebolaget* under Fonden för statens aktier för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 9 700 000 kr.,

2) medge att Svenska Utvecklingsaktiebolaget utövar rösträtt för statens aktier i Svenska Industrietableringsaktiebolaget vid bolagsstämma samt uppbär avkastning av aktierna,

3) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa garanti för lån till Svenska Industrietableringsaktiebolaget intill ett belopp av 20 000 000 kr. jämte ränta.

Med bifall till vad föredragande departementschefen med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Birgit Edström